

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Matthaei Tympii Aureum Specvlvm Principvm,
Consiliariorvm Ivdicvm, Consvlvm, Senatorvm, Et Aliorvm
Magistratvum Cvm Ecclesiasticorum tum Politicorum
omnium**

Tympe, Matthäus

Coloniae Agrippinae, 1617

59 Prudentiam seu reru[m] age[n]darum notitiam à Deo petere.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-52641](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-52641)

ad mortem compulerant. *Vitellius* (helluo) interceptus à suis, veste discissa, seminudus tractus est in forum, religatis post terga manibus, iniecto seruicibus laqueo, reducta coma à capite, ceu noxij solent, quibusdam stercore & coeno incessantibus, alijs patinarium vociferantibus, tandem apud Gemonias minutissimis ictibus excarnificatus, atque confectus est, & inde ynco tractus in Tiberim. *Sueton. cap. 17.*

¶ Interest Reip. ne quis etiam priuatus re sua malè utatur. Hinc boni Magistratus non libenter permittunt ciuibus, (nisi cum extrema fortuna conflictantibus,) vt auita patrimonialia, (auitas hereditates,) vendant, (& quasi euomant.) *Arist. 2. Pol. cap. 5. 1.* Ne beneficium à parentibus accepti contempentes, sint ingrati. Vt enim Rex, accepto auro (vel Regno) prodit patriam, si vendat: ita ciuis spernit patrem, qui patrimonium suum nundinatur. 2. quia hinc nascitur minor dilectio ciuitatis, cum antiquitatis monumenta delentur, cum maiorum nomina posterorum ingratitude obliterantur, cum vetustissimarum familiarum vexilla & quasi Insignia ruunt, ac deiiciuntur.

SIGNVM LIX.

PRUDENTIAM, SEV RERVM AGENDARVM, Prudenciam *omittendarumue notitiam, & virtutem esse.*
esse.
 tum directricem & aurigam à Deo petere, ab eaq; armatum esse.

¶ Prudentia est propria virtus Magistratum: quia Magistratus est oculus ciuitatis; ideoque,

que, vt obscuratis oculis partes reliquæ non vident, nec suis ritè fungi officijs possunt: ita subditi non bene viuunt, quando stultis Magistratibus vtuntur. (*Arist. 3. Pol. cap. 3.*) (Prudentia a prouidendo. *Cic. 1. de Leg.*)

2. Et si cætera animalia domari sine tractatione quadam & arte non possunt, multo minus homo sine prudentia tractari poterit: quia nullum animal morosius est, maioremque artem requirit, quàm homo. (*Seneca I. de Clem. cap. 1.*) (Sapienter optat ille, vt sibi sit potius gutta sapientia, quàm gurgis fortuna.)

3. Adhæc, quia mores populorum ac nationum sunt varij, prudentia opus est magna, vt Magistratus diligenter mores ac ingenia eorum, quibus præest, obseruet, his sese accommodare sciat, cumque in his aliquid aut mutandû, aut formandum aliter, non temerè hoc subitoque faciat; sed illud obseruet, quod in vino fieri videmus. Vt enim vinum non illico, primoque haustu hominè inebriat, aut eiusdem mores mutat; verum sensim ac paulatim sitim sedat, post inducit, & conformat mores varios: reddit alios in iram præcipites; garrulos, ac loquaculos alios facit, alijs lacrymas expellit, in alijs alia mouet: ita Magistratus obseruabit primò, quibusnâ populus moueri ac delectari soleat: post fide, diligentia, industria, autoritatem cõsecutus, ad populi animos ducendos aggredietur. (*Plur. de ger. Rep.*)

4. Et certè quemadmodum ad prosperam navigationem gubernatore bono ac sapiente est oportet: sic sapientem oportet esse Magistratum, vt bene constitutæ Reip. tranquillitas seruetur. (*Phil. de Char.*) Et prudentibus vltro paretur & libenter illis

illis homines obediunt, qui sibiipsis rectè confu-
lit. (*Xenoph. lib. 1. de Cyr.*) Præterea omnia regna,
Ciuitates, nationes, vsque eò prosperum imperi-
um habuerunt, dum apud eos vera consilia valu-
erunt: vbicunque gratia, timor, voluptas ea cor-
rupere, paulo post imminutæ opes, deinde adem-
ptum imperium, postremò seruitus imposta est.
(*Sallust. in Fragmentis.*)

5. Sapiens ait, cap. 6. v. 23. & 26. Diligite lumē sa-
pientia omnes qui præstis populis. Multitudo autē
sapientium, sanitas est orbis terrarum: & rex sapi-
ens stabilimentum populi est. Plato, in *Menone*, as-
seruerat, neminem, nisi prudentem, alios bene re-
gere posse, Et *Arist. 1. Pol. cap. 3.* docet hoc distare
prudentiam à cæteris virtutibus, quòd hæ æquē
inferioribus ac superioribus sint communes: illa
verò dux sit & magistra, omnium virtutum, ac
propria superiorum: 3. *Pol.* ait, imperantis pro-
pria ac vnicā esse virtutem. Vnde *Aurelius Vi-
ctor, in Traiano*, ait: Duo à Principe expectari,
sanctitatem domi, foris fortitudinem; sed vtro-
que prudentiam.

6. Videmus maximis interdū opibus, magnaq;
potentia Magistratuum, qui hoc lumine sunt or-
bati, *Resp.* quassari ac funditus deleri: prudentia
verò nunquam non retineri, & conseruari.

7. *Socrates* ait: *Orat. de Regno*: Oportet Prin-
cipes videre ac circumspicere, vt sint alijs longè
prudentiores. Quod *Aegyptij* rectè indicârunt,
dum in Sceptro Regio id per oculum in Hiero-
glyphicis suis designârunt. Eo enim ostendere
volebant, in Principe maximè requiri prudentiā,
tanquam *Reip.* vigilantem & prospicientem o-
culum. Quod enim acies vidēdi est in oculo, hoc
pru-

prudencia est in animo, teste *Sophocle*. Ut & *Aristo* prudentiam, ὁμμα τῆς ψυχῆς, oculum anime, appellat: quia intellectum & delectum rerum, quæ publicè priuatimque fugiendæ, aut appetendæ sunt, continet.

3. *Timotheus* Cononis filius non eum Ducem exoptauit Atheniensibus, qui cultitras exercitui deportaret; sed qui veluti *Argus panoptes* à fronte pariter atque à tergo esset oculus. Enimvero quemadmodum *Cycharam* malè sumit is, qui artus illius imperitus est: ita haud bene præest imperio, qui oculo prudentiæ priuatus est. Magistratus enim nō sibi soli peccant; sed plerumque, imò sæpe multitudini, cui regendæ, non tam viribus atque potentia, quàm prudentia opus est. Hinc *Fabio Maximo* aliquando plus negotij cum ciuibus, quàm cum hostibus fuisse scribunt. Hinc & *Anselm.* in *Monast.*

Εὐφρονέωρ θυμῷ κρείττωρ, ἢ φέρτωρ ὀπλοῖς.

Vir prudens animo est melior, quàm fortis in armis. Et:

Σώματ' ἀνδρὸσὺν, προπιδωρ πλείω φρόνησις.

9. *Antisthenes* (apud *Laërt.* lib. 6. cap. 1.) ait: Prudentiam tutissimum esse murum, quod is nec collaberetur, nec proderetur. *Bion Horiſthenites* (apud eundem lib. 4. cap. 7.) dicebat: Prudentiam tanto cæteris virtutibus antecellere, quanto cæteris sensibus præstaret visus. Nam ut oculi prælucent toto corpori; ita nulla est virtus absque prudentia. Quare non inſcitè *Rudolphus Imp.* eius nominis 1. frequenter illud *Symboli* loco vitæ præbat:

abat: Regni prudentia custos: quo monebat, sine prudentia Imperium infirmum, imò ferè nullum esse; imò citra eam nequicquam esse quantamcumque potentiam.

10. Quoniam is propriè vitam humanam viuus, cui secundùm mentem, seu rationem, & sapientiam uiuit; sequitur illam ciuitatem optimè administrari, quæ mentem in puppi, & sapientiam gubernatricem habet.

11. Angelus (*Dan. 12.*) comparat sapientiam cù splendore firmamenti. Et certè sapientes, seu sapientia ornamentis decorati, sunt veluti celi fulgentibus astris distincti. Vt autem astra non sibi solum splendorem habent, sed illo mundum illustrant: vt stomachus epulas recipit, non sibi soli, sed vt eas alijs corporis partibus distribuat: nam si ea se retinet nutrimentum, quod non digerit, nec alijs membris impertitur, facile corrumpitur, & tabescit: vt aues pabulum inuenientes, pullis suis largiuntur: vt arbor foecunda, & fructifera fructuum vberitate alijs vtilitatem adfert: ita decet doctos cum alijs scientiam suam communicare, Psalm. 18, *Celi. Syr. 41. Sapientia abscond.* Matth. 5. *Qui fecerit.* Matth. 28. *Docete.* Psalm. 1. *Erit, &c.*

12. Salomon tantopere placuit Deo, quia non diuitias, non Regni incrementum, non honores, nò potentiam, non vitam longæuam; sed sapientiam rectè administrandi Regnum) petijt, vt populû rectè posset regere. Ei Deus promisit, se ei sapientiam daturum, & omnia bona externa adiecturû. Reg. 3. Idem laudat prudentiam, Prou. 3. 14. *Mentis est acquisitio eius negotiatione auri & argenti, & purissimi fructus eius: pretiosior est cunctis opibus:*

opibus: & omnia qua desiderantur, huic non valent comparari. Et Syr. 37. 29. Sapiens in populo hereditabit honorem, & nomen illius erit viuens in eternum.

13. Agesilaus cum pugnaretur apud Mantineam, admonuit Lacedæmonios, vt cæteris omiſſis omnibus, in vnū Epaminondam intederent vim prelij, dicens: Solos milites cordatos authores esse victoriæ: itaq; si hunc, inquit, ceperimus, facillimè cæteros in potestatem nostram redigemus. Quod cum fecissent, victoriâ nacti sunt. Atq; ita conſoluit incolunitati suorum, qui fuerant sine dubio manu hostium perituri: & simul docuit, in bello plus habere momenti vnum verè prudentem & cordatum, quàm turbam imprudentium. Plut.

14. Augustus Caesar, in omni verbo prudentissimus, eos, qui leues ob causas se periculis exponerent, similes esse dicebat ijs, qui aureo hamo pisces capere tentarèt: hi enim, amisso semel hamo, plus damni accipiunt, quàm ex multorum piscium captura lucri. Fulgos. lib. 7. cap. 2. vide locum de Bello. Idè illud semper citò factum posse dici aiebat, quod cum factum esset, bene haberet: tarditate enim, quæ tuta esset, celeritati anteponebat, cui periculum esset coniunctum. Ibid. Idè dicere solebat, nihil minus in perfectum Ducem conuenire, quàm festinationem ac temeritatem, crebroque illud iactabat: σπιῶδε βραδέως, festina lente. ἀσφαλὲς γὰρ ἐστὶν αἰμίονον, ἢ θρασύς τε καὶ ἄτακτος (cautus enim est melior, quàm temerarius impetator.) & sat celeriter fieri quidquid fiat sat bene. Sueton. Cato: Sat citò, si sat bene.

15. Argus Rex Peloponnesi, quod sapiens esset, παρόπις, corpore toto oculis præditus, est

Celeritas
asque velo-
as in a-
gendo.

pellatus, qui non simul, sed alternatim som-
num caperent. *Eustathius Iliad. 2.*

6. Negligentia quadam vsu venerat, vt *Theo-*
phus Iunior, oblati sibi libellis, vel alijs ad re-
gimen Imperij spectantibus à ministris scriptis,
etque eorum inspectione subscriberet: quod cū
periculosè admodum peragi *Pulcherta* ipsius so-
ror intelligeret, huiuscemodi ludo eum corri-
piendum in animum induxit, Libellum scribit, in
quo significaretur, emptam à se esse *Eudociam*

coniugem *Augustam*, si ipsi præberet assensum:
chartaque eadem charta *Theodosio*, ipse ex mo-
re ei absque alia inspectione subscripsit: rece-
pit ita subscriptam chartam *Pulcheria*, quæ acce-
pit ad se *Eudociam* aliquando retinuit, vo-
luntateque ab Imp. reddere recusavit, à se em-
ptam affirmans, ostendens de rata habita empti-
one Imperatoris Chirographum: sicque falso
quidem ei iudi ioco *Augusti* oscitantiam vo-
luntate condidisse & correxisse simul. *Socrat. lib. 7.*
cap. 22. Theodoret. lib. 5. cap. 36. Niceph. lib. 4. cap. 23.
Laron. Tom. 6. Anno Christi 446.

7. *Rodolphus Habsburgensis* in Regem Rom. ele-
ctus, cū iuramentum à Principibus exigeret,
quidam, absentiam quorundam causati, recusã-
runt. Tum arrepto Crucis Signo, dixisse fertur:
Ecce Signum, in quo saluatus est mundus: hoc sce-
pti loco vtemur. Moti hac re Principes, Crucem
exosculati, fidelitatis iuramentum præstiterunt,
auxilia contra rebelles, & qui Imperij loca vio-
lenter sibi ysurparent, promittentes. *Cuspinia-*
nas.

8. Qui vete prudentiæ non est amictus, Ana-
thoretam potius agat, quàm Magistratum. Nam
ille

Pulcheria
urbane ac
prudenter
arguit The-
odosij im-
prudentiã.

illo (sic Nicephorus lib. 4.) qui in vna Dei cogitatione omnes cogitationes ponit, huic montes & spelunca conueniunt: at qui cum virtute & pietate civilem etiam viuendi rationem edidicit, & notitiam sibi comparauit rerum variarum, ille verò populum ad optima ducere idoneus est.

SIGNVM LX.

PRVDENTER POPVLVM

alloqui.

1. **P**ericles Atheniensis verba facturus apud populum, non nisi præmeditatus in concionem progrediebatur: optabat interim à Dijs immortalibus, ne verbum vllum sibi excideret, quod quemuis ciuium offendere posset. *Plut. in eius Vita.*

Ne populo fidas, populus mutatur in hostes. Plebs hostium fraudibus facillimè exponitur, inops consilij, & promissis allesta.

2. **A**ugustus neque in Senatu, neque apud populum, neque apud milites locutus est vnquam, nisi meditata & composita oratione, &c. *Sueton.*

SIGNVM LXI.

PRVDENTER STVLTIA POPVLI
postulata rejicere.

Consultatione habita Vrbinates decretum fecerant, ne eum ciuitas ciuium esse debeat, rusticianis domum in Vrbe habere liceret, idque à Comite Frederico vt confirmaretur petierant. Comes prudentia ciuium laudata, vnum, inquit, secretum